V l a d S O F R O N I E

Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Istorie
University from Bucharest, Faculty for History

Pregătirea mentală a cuceririi Constantinopolului în Occident (secolul al XI-lea şi prima jumătate a veacului al XII-lea)

The mental preparations of conquering Constantinople in Western Europe (the 11th. century and the first half of the 12th.)

The essay wants to present how the Byzantine world was percepted in the western chronicles in the 11-th. and in the first half of the 12-th century. The verbal tags the Byzantines were characterised with in Latin Europe are becoming much more violent and bitter in this period of time. We might add that we are witnessing a psychological preparation in the western society for the necessity of attacking Constantinople, that will find it's ending in the fourth crusade. The idea of conquering Constantinople is spreading now in Latin Europe. Those verbal tags which were used during the military conflicts have the purpose to prepare the Western world mentally for the future conquering of the Byzantine empire.

The main tag through which the Byzantine people were characterized were Vergilius words: "I'm afraid of the Greeks when they offer me gifts." Gaufredus Malaterra and Amatus de Monte Cassino speak about the treachery and duplicity of the Byzantine emperor. The Byzantine diplomacy was not understood in the Western circles, so their alliance with the Turks was seen as high treason in Latin Europe. Signing on and agreeing to a collaboration with some non-Christians was unimaginable for the Latin Christians. William from Apulia also condemned the overbearing and cowardness of the Greeks. The Norman army was praised for its braveness while the Byzantines are seen as unworthy of their statute. They are afraid of fighting honestly and try to obey the fight. William also condemns the *astutia* of the Byzantine emperor and because his people are *genus ignavum*, they are not capable of winning honestly on the battlefield. The Byzantines are seen as sly, false-hearted, traitors, corrupters and heretics by all the Western chroniclers. Robert the Monk, Guibert of Nogent and Ordericus Vitalis characterise Alexios I, emperor of Byzantium as an *perfidus imperator*, *iniquus imperator* and *subdolus imperator*.

Bohemund's of Tarent antibyzantine propaganda had the consent and the blessing of the pope, who, with this decision, showed clearly his hostility and scorn towards Byzantium. At the beginning of the 12-th century and after the first crusade, Bohemund tried to warn Western Europe that the Byzantine Empire is the real enemy of the Latin Christians and they tried to sabotage the first crusade. At this moment an attack against the Byzantine empire was seen as a "crusade". After Bohemund's defeat against Alexios I.

The relations between the Greeks and the Latins aren't so tensioned as they were earlier, during Bohemund's propaganda. The Western chronicles are not so acid against Byzantium at this time. The shade of the Western chronicler towards Byzantium is more eased after Bohemund's defeat. But this calm will last only for a short time. Bohemund's meticulous propaganda will be successful in the end. The unleashing of a new crusade will rewaken the verbal tags against the Byzantines in the western chronicles. The Norman chronicler, the chronicles of the first crusade and Bohemund managed to create an antibyzantinic propaganda in Latin Europe. Bohemund's propaganda will succeed, a century later, when the crusades will manage to conquer Constantinople. After Bohemund, the crusades main but hidden purpose will be to conquer the Byzantine Empire.

Keywords: Bohemund, Alexios I., Amatus de Monte Cassino, Fulcher von Chartes, Ordericus Vitalis, Albert von Aachen, Guibert of Nogent, Raimund de Aguilers, Balderich de Dol, William from Apulien, Byzantium

Institution's address: Bd. Regina Elisabeta 4-12 Sector 5, Bucureşti, România, tel./fax: +40 021 3100680

Personal e-mail: *vladsofronie@hotmail.com*

Stările de spirit antibizantine, manifestate prin clişee verbale, câştigă tot mai mult teren de-a lungul veacurilor al XI-lea şi al XII-lea în Occident. Putem afirma faptul că asistăm încă de acum, la o pregătire psihologică a celei de-a patra cruciade în mediile apusene. Ideea cuceririi Constantinopolului câştigă tot mai mult teren în optica oamenilor din vestul Europei. Aceste clişee verbale, vehiculate în timpul confruntărilor militare, au menirea de a crea o psihologie antibizantină occidentalilor.

Acuze la adresa bizantinilor întâlnim în cronica lui Nestor. În momentul apropierii lui Sviatoslav de Adrianopol, grecii erau gata de a oferi cadouri şi a plăti tribut oastei ce venea din nord. Cronicarul pune accent pe duplicitatea bizantinilor, care erau oricând dispuşi la trădare dacă interesele lor o cereau[1]. Aceştia erau duplicitari, şireţi şi trădători.

Lumea occidentală va găsi corespondentul antipatiei, pe care o purtau grecilor în opera lui Virgil: „mă tem de greci chiar şi atunci când fac daruri”[2].

În timpul campaniei lui Maniakes din sudul Italiei, Gaufredus Malaterra vorbeşte în termeni laudativi la adresa detaşamentelor normande. În schimb, bizantinii sunt văzuţi ca laşi şi fricoşi[3]. Cronicarul pune în antiteză pe de o parte vitejia şi îndrăzneala normanzilor, iar pe de alta nedreptatea, trădarea şi laşitatea bizantinilor[4]. Wilhelm de Apulia îl caracterizează pe Maniakes ca fiind arogant, necinstit şi orbit de cruzime. Clişeele verbale revin încă de acum şi în opera sa, grecii fiind văzuţi în primul rând perfizi, apoi laşi şi trufaşi[5].

O cronică anonimă ne povesteşte despre asasinarea lui Robert Crispin, care ar fi fost otrăvit de către bizantini. Asasinarea normandului este atribuită invidiei grecilor, care astfel se aleg cu un nou epitet în cronistica normandă[6].

Amatus de Monte Cassino relatează despre o altă căpetenie normandă: Ursel de Bailleul. Reproşurile sale se îndreaptă tot către greci, care doar prin şiretenie şi trădare au reuşit să-l captureze pe normand cu ajutorul turcilor. Răzvrătirea lui Ursel împotriva suveranului bizantin este trecută sub tăcere de Amatus. Cel mai vehement dintre toţi, acest cronicar este mâniat de colaborarea grecilor cu turcii, aceasta stând şi la baza capturării lui Ursel[7]. Diplomaţia bizantină era de neînţeles pentru occidentali. Pentru omul medieval din vestul Europei era mai importantă vitejia şi afirmarea prin luptă directă, decât încercările de a atinge scopul şi prin alte metode în afară de război. Duplicitatea şi trădarea grecilor vor fi două clişee, care vor reveni obsesiv la cronicarii normanzi în vremea lui Robert Guiscard.

Cronica de la Monte Cassino relevă prima răscoală apuliană sub conducerea lui Melo din anul 1009. Cauzele acestei revolte ar fi mândria şi aroganţa grecilor, alături de impozitele inumane pe care le percepeau[8]. Amatus condamnă trufia şi aroganţa grecilor. În opinia sa sunt cele mai mari păcate şi pentru ele bizantinii trebuie să fie pedepsiţi de Dumnezeu[9]. În ciuda faptului că Amatus recunoaşte legitimitatea stăpânirii bizantine asupra sudului Italiei, „*superbia*” grecilor trebuie sancţionată şi normanzii trebuie să îi înlocuiască pe bizantini. Aceştia sunt nevrednici de



a păstra nişte teritorii, pentru care nu sunt gata să lupte deschis, fără şiretlicuri sau trădări[10].

Pe lângă aroganţa grecilor, cronicarii normanzi condamnă şi frica şi laşitatea acestui neam. Wilhelm din Apulia remarcă faptul că normanzii au observat încă din prima bătălie laşitatea şi lipsa de putere a bizantinilor[11]. Gaufredus Malaterra spune că grecii erau tot timpul puşi pe fugă în toiul luptelor şi datorită acestei comportări, normanzii au tot dreptul de a prelua de la ei stăpânirea asupra sudului Italiei[12]. Wilhelm de Apulia este şocat de încercările lui Alexios de a folosi capcanele şi şiretlicurile în orice campanie militară a sa. Cronicarul condamnă „*astutia*" împăratului şi faptul că datorită poporului său, „*genus ignavum*", nu este capabil de a câştiga în mod cinstit o bătălie[13]. Wilhelm nu uită să amintească de calul troian al lui Odiseu, aluzie la şiretenia şi viclenia grecilor încă din antichitate[14].

Aproape de fiecare dată când vreun cronicar normand vorbeşte despre împăratul bizantin, nu uită a menţiona şi bogăţia acestuia. Bizanţul lupta mai mult cu banii şi cu diplomaţia decât cu armele. Amatus este indignat de această tactică adoptată de către bizantini. Doar aurul îi putea apăra pe greci de atacurile normande[15]. Viclenii normanzi nu se lăsau cumpăraţi doar cu ce le oferea autoritatea de la Constantinopol. Odată ce au observat bogăţia, bunăstarea şi civilizaţia din Imperiul bizantin, normanzii nu s-au mai mulţumit cu simpla soldă, pe care o primeau ca mercenari. Obiectivul era clar: cucerirea Constantinopolului şi acapararea întregii bogăţii a împăratului bizantin.

După ce au condamnat faptul că bizantinii se foloseau de bogăţiile lor pentru a-şi crea un avantaj pe tărâm politic, cronicarii normanzi nu uită să acuze şi politica de alianţe dusă de greci. Cel mai bun exemplu îl avem în alianţa Bizanţului cu flota veneţiană din 1071, când normanzii au fost biruiţi la Corfu şi Dyrrachion cu ajutorul focului grecesc[16].

Malaterra foloseşte sintagma „*genus perfidissimum*" pentru a caracteriza comportamentul grecilor dintr-un oraş în Sicilia, care în absenţa comitelui Roger au încercat să-i alunge din cetate pe normanzii rămaşi, cu ajutorul sarazinilor[17]. Pe lângă epitetul perfid, care va deveni un clişeu verbal de notorietate de acum încolo, grecii erau socotiţi şi ca fiind necredincioşi şi schismatici faţă de credinţa dreaptă[18]. Urcarea pe tron a lui Alexios I a fost văzută de către normanzi ca o uzurpare, un alt motiv de a accentua clişeul de „*genus perfidissimus*"[19].

Pentru a legitima cuceririle lor împotriva teritoriilor bizantine, cronicarii normanzi au găsit explicaţia în binecuvântarea lor de către Dumnezeu.



Alexios I

Trăirile şi superstiţiile omului medieval nu se dezmint nici aici. Bizantinii erau nevrednici de imperiul pe care îl aveau în stăpânire, iar noii cuceritori, normanzii, trebuiau să-i înlocuiască la Constantinopol. Victoriile lor nu erau întâmplătoare. Wilhelm din Apulia pune izbânzile normande pe seama ajutorului primit de la zeiţa din antichitate Fortuna[20]. Călugărul Amatus e de părere că Dumnezeu i-a îndrumat paşii lui Guiscard spre Constantinopol. Acelaşi cronicar ne vorbeşte despre viziunea unui călugăr din Benevent, care la rugăciune l-a văzut pe Guiscard ca biruitor al Constantinopolului[21]. Malaterra spune că acţiunile normande sunt rezultatul providenţei. Tot el descrie pe larg visul unui preot care l-a văzut pe Guiscard încoronat la Constantinopol[22]. „*Providentia divina*" era de partea normanzilor şi astfel puteau să-şi întindă stăpânirea cât mai departe cu putinţă, deoarece acţiunile lor militare erau binecuvântate[23].

Clişeele verbale, toposurile pe care le-am întâlnit la cronicarii normanzi sunt debutul stărilor de spirit antibizantine în plan mental, în vestul Europei. Întreprinderile violente ale normanzilor trebuiau legitimate într-un fel. Bizantinii sunt zugrăviţi în cele mai cenuşii culori. Faptul că asistăm la contactul dintre două civilizaţii şi mentalităţi diametral opuse, nu va face decât ca cele două lumi să ajungă la confruntare directă. Defăimarea grecilor se amplifica mai ales în cursul

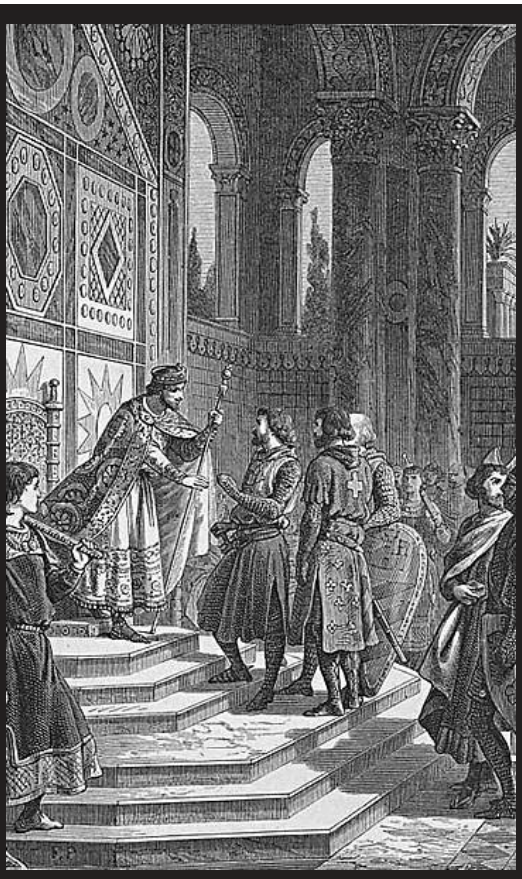
expediţiilor militare pe care normanzii le efectuau împotriva armatelor imperiale, cum ar fi exemplele lui Ursel, Robert Crispin, dar mai ales Guiscard. Propaganda antibizantină din cercurile normande din secolul al XI-lea constituie temelia pregătirii psihologice a Occidentului în vederea cuceririi Constantinopolului. Fenomenul cruciadelor amplifică după cum vom vedea tensiunile dintre Bizanţ şi Occident. Epitetele cu care au fost „gratulaţi" grecii de către cronicarii normanzi îşi vor găsi ecoul şi în izvoarele veacului al XII-lea.

Obiectivul iniţial al cruciadelor viza pe lângă eliberarea Ţării Sfinte şi ajutorarea Imperiului bizantin. La conciliul de la Piacenza din 1095 au participat şi reprezentanţi ai împăratului Alexios I Comnenul. El a făcut apel la creştinătatea occidentală, în vederea trimiterii de trupe. Bizanţul avea o situaţie delicată la graniţele sale. Împăratul bizantin nu se aşteptase însă ca Occidentul să trimită acea armată numeroasă din timpul cruciadei întâi.

Premisele primare pentru o eventuală colaborare între Imperiul de Răsărit şi Occident erau cât se poate de promiţătoare la începutul cruciadei. Bizantinii erau văzuţi drept „*conchristiani*", „fraţi creştini", iar expediţia coordonată de papalitate trebuia să ducă la reunificarea celor două biserici şi la apropierea dintre cele două lumi. Pe parcursul desfăşurării ostilităţilor, relaţiile se vor deteriora foarte grav. Incursiunea dezordonată a săracilor conduşi de Petre Eremitul i-a înspăimântat pe bizantini.

Primul cronicar care reînvie clişeele verbale din timpul normanzilor la adresa bizantinilor este Raimund de Aguilers. Acesta îl consideră pe Alexios I drept trădător, pentru că a trecut oastea lui Petru într-o regiune necunoscută, lăsând-o pradă turcilor[24]. În momentul apariţiei oastei cavalerilor se ajunge la conflicte militare între aceasta şi bizantini, deoarece cruciaţii refuzaseră a presta jurământul de vasalitate faţă de basileu. După ce oastea lui Godefroy de Boullion suferă mai multe înfrângeri, cruciaţii se văd nevoiţi a presta jurământul de vasalitate în faţa lui Alexios I Predarea Niceei fără luptă de către turci în mâinile împăratului bizantin, a amplificat suspiciunile cruciaţilor. Alexios I este aspru criticat de cronicari. Balderich din Dol îl numeşte „*plenus vana et iniqua cogitatione*"[25]. Guibert din Nogent vede în această purtare a lui Alexios rădăcinile urii şi dezamăgirea pe care latinii au început să o simtă faţă de Bizanţ.

Cucerirea Antiochiei, pe care Bohemund refuză să o predea împăratului, va duce la izbucnirea de noi conflicte militare între cele două tabere, dar şi la amplificarea stărilor de spirit antibizantine în



Godefroy de Boullion în faţa lui Alexios I

rândul cronicarilor occidentali. Albert din Aachen, Robert Călugărul şi Guibert din Nogent spun despre greci că sunt un neam laş şi fricos, iar împăratul lor „*timidus princeps*"[27]. Pe lângă acuzele referitoare la slăbiciunea şi laşitatea grecilor, cronicarii insistă pe faptul că Bizanţul a dat greş în misiunea sa de a susţine cruciada. Ideea că Imperiul bizantin nu a făcut nimic în timpul cruciadei începuse a prinde tot mai mult contur. Victoria asupra turcilor este atribuită exclusiv vitejilor cruciaţi. Aceştia au preluat sarcina grecilor, care în mod laş au fugit din calea confruntării şi au supus cetatea îndeplinind totodată şi misiunea bizantinilor[28]. Pe lângă laşitate, incapaciatatea de a-şi îndeplini obiectivele în timpul cruciadei i-a făcut pe cronicari să vadă ca o misiune sacră, înlocuirea stăpânirii bizantine cu cea francă la Constantinopol[29].

Toposul care îi înfăţişa pe greci ca fiind vicleni şi trădători revine acum în actualitate. Godefroy este foarte atent la întâlnirea cu împăratul, deoarece auzise multe lucruri rele despre el sau despre şiretenia şi trădarea grecilor[30]. În „*Gesta Francorum*", compor-tamentul lui Alexios I faţă de cruciaţi este văzut „*callide fraudulenterque*"[31].

Despre duplicitatea împăratului se plânge şi Robert Călugărul, în timp ce Guibert din Nogent şi Ordericus Vitalis vorbesc despre *"nequissimus imperator"*, *"iniquus imperator"* şi cel mai răspândit clişeu *„perfidus imperator"*[32].

Neînţelegerea diplomaţiei bizantine îi face pe occidentali să atace dur politica de alianţe a Imperiului. Încercarea de a evita războiul e văzută ca o laşitate, iar slăbiciunea imperiului era mascată prin întreprinderi viclene. Apariţia cruciaţilor l-a făcut pe Alexios să încerce păcălirea lor după cum ne spune Ordericus Vitalis, în timp ce Robert Călugărul îl caracterizează pe împărat ca fiind *„subdolus imperator"*[33]. Dacă la armatele occidentale principala calitate o reprezintă vitejia, la bizantini în prim plan apare şiretenia. Clişeul verbal *„perfidus"* primeşte acum in timpul primei cruciade o semnificaţie mai amplă. Oastea cruciaţilor era menită a duce la îndeplinire o misiune venită direct de la Dumnezeu. Oricine se opunea sau lăsa de izbelişte planurile cruciaţilor era considerat perfid. În opinia cronicarilor, Bizanţul l-a trădat mai întâi pe Dumnezeu, prin încercările sale de a boicota cruciada.

Negocierile lui Alexios cu turcii, în timpul asediului de la Niceea sunt văzute ca acte de trădare la adresa întregii creştinătăţi[34]. Niceea reprezintă pentru occidentali cel mai bun exemplu al trădării bizantine, iar împăratul este numit *„perfidus"* sau *„perfidissimus imperator"* de către Guibert din Nogent[35].

Acuzele la adresa bizantinilor au avut un puternic ecou în vestul Europei. În primul rând este vorba de falsificarea unei scrisori, care ar aparţine unui presupus cruciat, forţat a se întoarce acasă. Această epistolă cerea oamenilor din Occident a veni spre Răsărit, în vederea ajungerii la Ierusalim. În plan negativ şi degrinator se află, bineînţeles, Alexios, care a creat multe neplăceri cruciaţilor. Accentul în scrisoare se pune pe faptul că acum s-ar fi semnat pacea între cruciaţi şi bizantini, iar împăratul se obliga de a nu mai bloca vreun pelerin occidental în drumul său spre Sfântul Mormânt[36]. Fără îndoială este primul pas al propagandei antibizantine din vestul Europei în timpul cruciadei întâi, dacă ne delimităm de relatările cronicarilor. Fabricarea unei asemenea scrisori era destinată a crea noi tensiuni şi a implementa teoria că Bizanţul este principalul impediment al misiunii sfinte a cruciaţilor.

Eşecul cruciadelor de la 1101 a fost pus din nou în cârca împăratului perfid din Bizanţ. Acuzele la adresa bizantinilor s-au înăsprit cu acest prilej, iar duşmănia pe care occidentalii începeau a o simţi faţă de Imperiul bizantin se amplifica. Împăratul trădător ar fi trecut oastea lombarzilor undeva în Paphlagonia pentru a suferi de foame şi sete şi a fi mai uşor învinsă de turci[37]. Toate neîmplinirile sau nerealizările cruciaţilor erau aruncate pe seama bizantinilor, din dorinţa de a găsi un ţap ispăşitor pentru eşecurile lor.

O solie a regelui Ierusalimului a ajuns la împăratul bizantin imediat după eşecurile lombarzilor. Mesajul era cât se poate de hilar: suveranul de la Constantinopol trebuia să înceteze a-i mai persecuta şi trăda pe creştinii occidentali, să renunţe la alianţele de ocazie cu turcii sau sarazinii şi să vină în ajutor bisericii de la Ierusalim[38]. Mesajul acestei solii a ajuns până la Roma şi chiar în Franţa, întreg Occidentul fiind pus în temă despre nedreptăţile de care aveau parte cruciaţii în momentul când intrau în contact cu împăratul bizantin. Terenul pentru o puternică propagandă antigreacească era astfel pregătit în apusul Europei.



Godefroy de Boullion
(Innsbruck)

sursa: http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Gottfried_von_Bouillon_-_(Hofkirche_Innsbruck)_2006_0931-3.jpg

Reuşita primei cruciade a lăsat oarecum în uitare conflictele pe care armata apuseană le-a avut cu Alexios I Catastrofa cruciadelor din 1101 a adus în actualitate vechile neînţelegeri amplificate artificial de oamenii Occidentului. În vestul Europei sentimentele antibizantine se vor accentua în primii ani ai veacului al XII-lea. Bohemund este cel care stârneşte orgoliile latinilor printr-o propagandă bine pusă la punct, în care va pune accentul pe dreptul grecilor de a stăpâni la Constantinopol şi implicit în Imperiul bizantin.

După ce a cucerit Antiochia, normandul Bohemund a refuzat să recunoască suzeranitatea bizantină. Într-o scrisoare adresată papei în 1098 Bohemund se plânge de nerespectarea promisiunilor din partea lui Alexios I şi cere permisiunea de a rupe alianţa cu împăratul bizantin. Pentru a-şi întări afirmaţiile, normandul făcea trimitere la schisma din 1054 şi îi numea pe greci „eretici" şi „*falsos Christianos*"[39]. Alianţa cu pisanii şi atacul asupra portului Latakia au arătat clarele intenţii ale lui Bohemund faţă de bizantini. Albert din Aachen nu îi este favorabil normandului, atacarea portului Latakia fiind socotită de cronicar a fi "*iniusta*"[40].

Pentru un eventual război cu Imperiul bizantin, normandul avea nevoie de o alianţă puternică, astfel că a început călătoria de propagandă în favoarea acţiunilor sale în Franţa şi în Italia. Bohemund a fost bine primit la curtea regelui Filip al Franţei, primind-o chiar pe fiica acestuia de soţie. Pe lângă aceasta, Filip i-a îngăduit să adune trupe din detaşamentele sale. Regele Angliei, Henric I a răspuns pozitiv apelului lui Bohemund, dar i-a pus condiţia să nu-i ia cei mai buni oameni din armată[41]. Acestea sunt două bune exemple asupra puternicului ecou, pe care propaganda lui Bohemund începuse să o aibă.

Ca şi predecesorii săi normanzi, Bohemund a încercat să obţină legitimitatea din partea papei pentru acţiunile sale. Papa Pascal II fusese deja influenţat de informaţiile anterioare referitoare la „perfidia" şi „trădarea" bizantinilor. Bohemund a primit foarte uşor sancţiunea papală, Pascal II numindu-l „*vexillum sancti Petri*" şi „*signifier Christi exercitus*"[42]. Legatul papal Bruno de Segni urma să-l însoţească pe Bohemund în Franţa şi să-l susţină pe normand în promovarea „cruciadei" sale. Politica antibizantină promovată de Bohemund primise acceptul şi binecuvântarea papalităţii, care prin această decizie îşi arăta făţiş dispreţul şi duşmănia faţă de Bizanţ.

Principalul obiectiv al propagandei era acela de a distruge imaginea de „*conchristiani*", pe care bizantinii o aveau înainte de cruciada I. Într-o altă scrisoare adresată papei Pascal II., Bohemund se apără în faţa acelora care îl acuzaseră că ar fi dus un război nedrept împotriva lui Alexios I Mai mult, îl înfierează pe împăratul bizantin că a uzurpat tronul imperial. În sprijinul său, normandul a venit împreună cu câţiva cetăţeni greci care, la rându-le, trebuiau să depună mărturie împotriva „falsului" împărat[43]. Pentru marea masă a oamenilor prezenţa acestor bizantini ecscroci era menită a atrage atenţia asupra veridicităţii spuselor lui Bohemund. Ca şi în scrisoarea precedentă, Bohemund insistă din nou asupra schismei şi îi numeşte pe greci „schismatici" şi „eretici" care s-au despărţit de biserica romană. Pentru a sublinia „perfidia" basileului bizantin, adaugă faptul că Alexios i-a furat şi ucis pe pelerini şi le-a scufundat corăbiile. Pentru acţiunea sa Bizanţul nu trebuia ajutat, ci pedepsit cu ajutorul lui Dumnezeu[44].

Acest ultim argument, cum Bizanţul ar împiedica voit buna desfăşurare a cruciadelor, se află în centrul propagandei lui Bohemund. Această acuză revine aproape stereotip în toate documentele vremii, Imperiul de Răsărit fiind văzut acum de occidentali ca pricipalul obstacol în calea bunului mers al cruciadelor. Ceea ce era mai grav în viziunea cronicarilor occidentali era faptul că Alexios încheia alianţe cu turcii şi împreună creau,cu bună ştiinţă, greutăţi cruciaţilor.

Un document menit a întări propaganda lui Bohemund este o epistolă falsă scrisă de Alexios contelui Robert de Flandra. În această aşa numită scrisoare împăratul deplânge soarta dramatică a imperiului său, incapabil de a se mai apăra agresiunii venite din exterior, mai ales din partea turcilor. Alexios I susţine că nu mai este capabil să conducă imperiul şi decât să lase stăpânirea lui în mâinile necredincioşilor selgiucizi, mai bine stăpânirea sa ar ajunge în posesia latinilor[45]. Aşa numita epistolă avea scopul de a convinge mediile occidentale de necesitatea şi de dreptul latinilor de a cuceri Costantinopolul. Cine altul decât Bohemund putea fi în această situaţie cel sortit a îl înlocui pe împăratul bizantin. În acest fals observăm limpede toate reproşurile care s-au adus lui Alexios şi grecilor de-a lungul primei cruciade. Sabotarea occidentalilor de către împărat era menită a arăta perfidia, trădarea şi laşitatea bizantinilor. Foarte abil, Bohemund nu uită să menţioneze în scrisoare despre bogăţiile şi comorile Imperiului bizantin. Toţi cei care erau interesaţi de aur, bogăţie, relicve creştine, puteau găsi aceste lucruri doar în Imperiul de Răsărit.

Bohemund se folosea de orice mijloace pentru a atrage de partea sa Occidentul şi a întina şi mai mult Bizanţul. În discursul său, normandul îi îndeamnă

pe oameni la luptă împotriva suveranului bizantin, promiţându-le că, în urma cuceririlor, vor primi sate şi oraşe din Imperiul de Răsărit. Paradoxal, la începutul secolului al XII-lea (1107), un atac împotriva Bizanţului era văzut deja ca o „cruciadă". Propaganda antibizantină a lui Bohemund s-a împletit cu ideea de cruciadă, astfel că o eventuală campanie spre Ierusalim necesita în mod clar trecerea prin teritoriul imperial şi eventuala cucerire a Bizanţului. Repetatele acuze despre trădarea, reaua intenţie şi alianţa bizantinilor cu turcii şi-au atins scopul vizat de Bohemund în Occident. Lupta împotriva bizantinilor devenise o premisă necesară în drumul cruciaţilor spre Sfântul Mormânt. Normandul a încercat să-i determine pe latini să nu mai facă distincţie între un eventual atac asupra Imperiului de Răsărit şi o cruciadă. În urma propagandei lui Bohemund, ideea de cruciadă părea să legitimeze cucerirea Constantinopolului.

Principele de Tarent a fost însă nevoit să se recunoască învins în faţa lui Alexios I şi să accepte o pace umilitoare. O parte dintre cronicarii occidentali renunţă a mai defăima, cel puţin pentru un moment, Imperiul bizantin. Ordericus Vitalis şi Albert din Aachen îl acuză pe Bohemund de lăcomie şi intenţii de cucerire nejustificate[46]. Alţii, cum ar fi de exemplu Fulcher de Chartes transformă eşecul lui Bohemund într-o victorie. Doar incursiunea normandului l-a făcut pe împăratul bizantin să înceteze cu piedicile pe care le punea pelerinilor în drumul lor spre Ierusalim[47]. Totuşi se observă o detensionare a relaţiilor dintre cele două tabere. Cronicarii nu-l mai atacă atât de violent pe Alexios şi chiar revin a privi Imperiul bizantin ca „*sanctum imperium*"[48]. Cum expediţia lui Bohemund s-a încheiat cu un eşec, occidentalii au început să-l blameze pe normand, deoarece acţiunea lui nu ar fi fost binecuvântată de Dumnezeu, din moment ce s-a sfârşit cu o înfrângere.

„Cruciada" lui Bohemund a dat greş, însă meticuloasa lui propagandă a fost un success. El a reuşit să implementeze în minţile occidentalilor ideea că mişcarea cruciată trebuie să dăinuie mai departe în strânsă legătură cu încercarea de a cuceri Constantinopolul. Această idee îndrăzneaţă a trăit mai departe în conştiinţa normandă. Alianţa lui Alexios I cu turcii contra lui Bohemund, în timpul bătăliei de la Dyrrachion, păstra mai departe viu resentimentul pe care occidentalii îl nutreau faţă de Bizanţ.

Înfrângerea suferită de Bohemund va linişti pentru scurt timp stările de spirit antibizantine din Occident. Odată cu declanşarea unor noi cruciade, care se loveau de interesele Imperiului bizantin, avea să reapară în cronicile occidentale critica, ura şi antipatia apusului Europei faţă de creştinii răsăriteni.



„Bohemond and his Frankish troops scale the walls at the *Siege of Antioch*, in an engraving by Gustave Doré".

sursa: http://en.wikipedia.org/wiki/Bohemond_I_of_Antioch

Cronicarii normanzi, la fel ca cei din timpul primei cruciade, au reuşit să pună bazele unei mentalităţi antibizantine în vestul Europei. Propaganda lui Bohemund îşi are finalitatea la începutul veacului al XIII-lea, când Constantinopolul va fi cucerit în timpul unei cruciade. După Bohemund, mişcările cruciate se vor confunda cu tentativa armatelor occidentale de a supune Imperiul bizantin.

Bibliografie

Leger L, *Chronique dite de Nestor, Paris, 1884.*

Kindlimann Sibyll, *Die Eroberung von Konstantinopol als politische Förderung des Westens im Hochmittelalter*, Zürich, 1969.

Gaufredus Malaterra, *De rebus gestis Rogerii Calabriae et Siciliae comitis et Roberti Guiscardi Ducis fratris eius I.*

William de Apulia, *La geste de Robert Guiscard,* Palermo, 1961.

Aimé du Mont-Cassin, *Histoire de li Normant*, Paris, 1892.

Hanawalt Emily, *William of Apulia's Gesta Roberti Wiscardi and Anna Comnena's Alexiad*, 1983.

Hill John, *Le Liber de Raymond d' Aguilers (Raimundes Agilaeus*), Paris , 1969.
Balderich de Dol, *Historia Jerosolimitana*, I, RHC. Occ. IV.
Guibert de Nogent, *Geste de Dieu par les Francs, Brepols*, 1998.
Rousset,P., *L'idée de croisade chez les chroniquers d'Occident, Firenze , 1955.*
Albert of Aachen, *Liber Christinae Expeditionis*, IV, 6, RHC. Occ. IV
Robert the Monk, *Historia Iherosolimitana II*, p. 774.
Robertus de Monte Sanctis Michaelis, *The gesta Normannorum of William of Jumièges, Orderic Vitalis and Robert of Torigni*, Oxford , 1995.
Albert von Aachen, *Geschichte des ersten Kreuzzuges*, *v. II; Das Königreich Jerusalem,* Jena , 1923.
Ordericus Vitalis, *Historia Ecclesiastica* XI.
Haller Johannes, *Das Papsttum. Idee und Wirklichkeit*, München, 1965.
Holtzmann W., *Bohemund von Antiochien und Alexios* I în: „Neues Archiv", vol. 50, 1935.
Fulcher de Chartes, *Chronicle of the first crusade, New York, 1968.*
Tierney Brian, The Middle Ages. Sources of Medieval History,vol I., New York, 1970.

Note:

1. L. Leger, *Chronique dite de Nestor, Paris, 1884*, p. 56.
2. Sibyll Kindlimann, Die Eroberung von Konstantinopol als politische Förderung des Westens im Hochmittelalter, Zürich, 1969, p. 25.
3. Gaufredus Malaterra, *De rebus gestis Rogerii Calabriae et Siciliae comitis et Roberti Guiscardi Ducis fratris eius I.,* p. 10
4. *Ibidem*, p. 11.
5. William de Apulia, *La geste de Robert Guiscard,* Palermo, 1961, p. 58.
6. Sibyll Kindlimann, *op. cit.,* p. 26, cf. *Lanfranci Appendix Migne*, col. 737.
7. Aimé du Mont-Cassin, *Histoire de li Normant*, Paris, 1892, p. 17, 19.
8. Sibyll Kindlimann,, *op. cit.,* p. 32, cf. Leo v. Ostia, *Chronica Monasterii Casinensis,* II, MG., p. 652.
9. Aimé, *op. cit.,* p. 27.
10. *Ibidem*, p. 156.
11. William de Apulia, *op. cit*., p. 243.
12. Gaufredus Malaterra, *op. cit*., p. 13.
13. William de Apulia, *op. cit.,* p. 256.
14. *Ibidem*, p. 282.
15. Aimé, *op. cit*., p. 28.
16. Gaufredus Malaterra, *op. cit.,* p. 73.
17. *Ibidem*, p. 74, 48.
18. Hanawalt Emily, *William of Apulia's Gesta Roberti Wiscardi and Anna Comnena's Alexiad*, 1983, p. 104-107.
19. *Ibidem*, p. 169.
20. William de Apulia, *op. cit*., p. 271.
21. Aimé, *op. cit*., p. 45.
22. Gaufredus Malaterra, *op. cit*., p. 72.
23. *Ibidem,* p. 196, 53.
24. John Hugh Hill, *Le Liber de Raymond d' Aguilers(Raimundes Agilaeus*) , Paris, 1969, p. 69.
25. Balderich de Dol, *Historia Jerosolimitana*, I, RHC. Occ. IV, p. 32, cf. Sibyll Kindlimann, *op. cit*., p. 76.
26. Guibert de Nogent, *Geste de Dieu par les Francs, Brepols*, 1998, p. 149.
27. P. Rousset, *L'idée de croisade chez les chroniquers d'Occident*, p. 556, cf. Albert din Aachen, *Liber Christinae Expeditionis*, IV, 6, RHC. Occ. IV, p. 698, în: „Relazioni del X Congresso internazionale die scienze storiche, vol. III, Firenze, 1955, p. 547-565.
28. *Ibidem*, p. 557 cf. Robert the Monk, *Historia Iherosolimitana II*, p. 774.
29. *Ibidem*, p. 557.
30. Robertus de Monte Sanctis Michaelis, *The gesta Normannorum of William of Jumičges, Orderic Vitalis and Robert of Torigni*, Oxford, 1995,.p. 253.
31. P. Rousset, *op. cit*., p. 558, cf. *Gesta Francorum* II, p. 28.
32. Guibert de Nogent, *op. cit.*, p. 114.
33. Ordericus Vitalis, *op. cit*., p. 561, cf. Sibyll Kindlimann, *op*. cit., p. 94; P. Rousset, o*p. cit*., p. 561 cf. Robert the Monk.
34. Albert von Aachen, *Geschichte des ersten Kreuzzuges*, *v. II; Das Königreich Jerusalem,* Jena, 1923, p. 289.
35. Guibert de Nogent, *op. cit*., p. 202.
36. Sibyll Kindlimann, *op. cit*., p. 98, cf. H. Hagenmayer, *Kreuzzugsbriefe* XII, p. 154.
37. Albert von Aachen, *op. cit.,* p. 284.
38. *Ibidem*, p. 585, 641.
39. Walter Norden, *op. cit*., p. 62, cf. *Epistula Boemundi*.
40. Albert von Aachen, *op. cit*., p. 218-221.
41. Ordericus Vitalis, *Historia Ecclesiastica* XI, p. 212, cf. Sibyll Kindlimann, *op. cit*., p. 121.
42. Johannes Haller, *Das Papsttum. Idee und Wirklichkeit*, München, 1965, p. 302, cf. *Gesta Francorum*.
43. Sibyll Kindlimann, *op. cit*., p. 123 – 125, cf. W. Holtzmann, *Bohemund von Antiochien und Alexios* I în: „Neues Archiv", vol. 50, 1935, p. 281.
44. *Ibidem*, p. 125.
45. Idem, p. 127, cf. H. Hagenmayer, *Kreuzzugsbriefe*, p. 132.
46. Ordericus Vitalis, *Historia Ecclesiastica XI*, p. 241, cf. Sibyll Kindlimann, *op. cit*., p. 133.
47. Fulcher de Chartes, *Chronicle of the first crusade*, in: Brian Tierney, *The Middle Ages. Sources of Medieval History*, vol. I., New York, 1970, p. 323-331.
48. P. Rousset, *op. cit*., p. 557, Steven Runciman, *The decline of the crusadingidea*, p.640 in: „Relazioni del IX. congresso internazionale die scienze storiche,Vol.III., Firenze, 1955, p. 637-655.